

Az 1950-es, 1960-as, években a keresztszülők összejöttek és egy karórát vettek az elsőáldozónak. Ez volt az ő első órája! Ma már nagyobb a rongyrázás, de egy dolog változatlan: ritkán adnak, főleg a leánygyermeknek készpénzt. Ma is összejöttek és a hozományhoz kiegészítőként ágyneműt, pokrócot, párnát vásárolnak, esetleg arany nyakláncot, fülbevalót. A fiúk inkább kapnak készpénzt, borítékba téve.

A vasárnap délutánra szervezett családi összejövetelen a szülők, keresztszülők, a testvérek és nagybácsik-nénik, valamint a nagyszülők ülnek az ünnepi asztal köré, de ez csak evés-ivás, esetleg éneklés, nem táncos összejövetel. Az étrend ma már a megszokott lakodalmas, *radinás* étrend. Előétel: kocsonya, sajt, szalámi, kolbász. Leves: savanyu, gombóc, húsleves vagy laskaleves. Aztán sült hús körítéssel és az asztalon maradnak a hideg sültes tálak, majorság, borjú vagy disznóhússal. Kávét is felszolgálnak, a gyermekeknek meg hűsítőt. A középpontban, főleg a mulatság első felében az ünnepelt gyermek áll: átveszi az ajándékokat, mindenkinek van hozzá egy kedves szava.

A plébánosuktól kapnak egy csoportképet is a falu gyermekeivel, de ezenkívül mindig akad valaki, aki az ünneplő családot és a vendégeket lencsevégre kapja. De az ünneplés sem tarthat, míg a világ! Estefelé, amikor már jól becsíptek a vendégek, már nótáznak is. Ekkor már háttérbe szorul az ünnepelt. Az idegen is tudja, hogy melyik házban volt elsőáldozó, mert innen-onnan énekszó szűrődik az utcára. Ünnepelnek, esznek és sajnós, az utolsó időben egyre többet isznak a felnőttek! De a lényeg az, hogy együtt vannak.

Tankó Gyula

Adatközlők: *Tankó Péter* – Bitang született: 1898, *Mónus Berta* – született: 1926, *Tankó Katalin* – született: 1905, *Tankó Anna* – született: 1905, *Tankó Veronika* – született: 1972.

Irodalom: *Kósa László – Szemerkényi Ágnes:* Apáról fiúra Móra Ferenc Könyvkiadó Budapest 1973.; *B. Iványi Lujza:* Szokások változása, *Folklór archívum* 5. Bp. 1976.

Nagy Balánka János szobra Nagygyimesen

Tudtunkkal a világ egyetlen, a gyimesi csángó népviseletnek is emléket állító szoborcsoport állott Nagy Balánka János csángó gazda egykori házának udvarán Gyimesen, közel a monumentális vasútállomás épületéhez. A ház ma már nincs a család tulajdonában, jelenleg az ortodox román pap lakásul szolgál. Minderről csupán az Antalné Tankó Mária páratlanul gazdag néprajzi, helytörténeti gyűjteményben lévő sárguló fényképfelvétel tanúskodik. Maga a szobor a II. világháború pusztításának esett áldozatul, amikor egy eltévedt aknagránát ledöntötte és porrá zúzta azt.

A hagyomány úgy tartja, hogy a Nagy Balánkák tekintélyes vagyontát Nagy Balánka János (1851–1915) alapozta meg. Gazdag ember lett, de mint azt egykori szobra is jelezte, élete értelmét szegény csángó sorstársainak segítségével, támogatásában találta meg. Nagy Balánka János szoboralakja baljával egy szegény, kisgyermekes asszonynak kenyeret nyújt, jobbajával pedig egy fiúcska zsákját kukoricacsövekkel tölti meg.

A vagyonszerzés története a gyimesi csángók gazdag mondavilágának körébe tartozik. E szerint Nagy Balánka János, mint a többi szegény csángó ember járogatott bé Moldovába, szekerekkel fát s pityókát vittek eladásra, cserére. Egy alkalommal úgy értek oda, hogy éppen égett Moine^oti városa, ahol nagyon sok gazdag zsidó kereskedő lakott. Hát, ahogy ott ment, látja, hogy egy zsidó ember hóna alatt van egy nagy vasláda. Ez a szegény zsidó menekült volna a tűz elől, de mikor látta, hogy nem tud megszabadulni, eldobta a ládikát ami épp a Nagy Balánka János szekerebe esett. Csángó gazdánk megmenekült a tűzből. Hazaérve megnyitják a ládikát s látják, hogy az színing van arannyal. No hát ez az arany lett azután Nagy Balánka János gazdagságának alapja.

A szobrot Nagy Balánka János halála után a család állíttatta és Bálint Lázár gyimesbükkii születésű szobrászművész készítette el. Bálint Lázárról még tudni lehet, hogy a New York-i Világkiállításon épületszobrászként ő készítette a bucaresti pavilon kőcsipkázatát s munkájával első helyet ért el. Egyébként Bálint Lázár fiútestvérei is jeles mesterek voltak, Antalné Tankó Mária úgy tudja, egyikük királyi cipész, másikat királyi szabómester, a harmadik pe-

dig királyi szobafestő volt. Mária néni gyűjteményében a három udvari mesterember fényképét is megtaláljuk.

A gyimesi csángók hihetetlenül formagazdag tárgyi kultúrájával ma szép kiállításon ismerkedhetnek meg a látogatók Antalné Tankó Mária gyimesbükki múzeumában, ahol a bemutatott fénykép is föllelhető. A gyűjtő, aki máskülönben nem csupán a tárgyi, hanem a szellemi hagyományok összegyűjtésében is jeleskedett igazi néptanító. Nem kioktat, nem akar idegen értékeket terjeszteni, hanem tanulni kíván attól a közösségtől, amely gyermekeinek nevelését rábízta. Neki s a hozzá hasonlóan elkötelezett értelmiségieknek köszönhetjük, hogy a gyimesbükki magyarság, noha a diktatúra idején a közigazgatás szempontjából kiszakították a gyimesi csángóság egységes tömbjéből és Bákó megyéhez csatolták, ma nem az asszimiláció útját járja.

A gyimesi csángóság története töretlen élniakarásról, kitartó munkáról, hitről és a szabadság már-már kultikus szeretetéről szól. Hitünk szerint példát mutathat ez minden magyar-

nak, hogyan lehet szinte elviselhetetlen külső körülmények között, folyamatos küzdelemben a természet erőivel, de az Istenbe vetett töretlen hittel életet teremteni a puszta havason. Nagy Balánka János itt bemutatott szobra nem csupán egy embernek, de az itt fölemlegetett élniakarásnak is emléket állított s újraállítása esetén állíthatna a jövőben is. Tárgyasíthatná azt a sajátos csángó életérzést, amit az egyik jeles csángó ember, Antal János Pisti így fogalmazott meg jó fél évszázaddal ezelőtt: „*Uraim! Mű vagyunk a gyimesi csángók. Nézzenek meg jól! Műnköt egyesek erősen szeretnek a szép beszédünkért, de utálnak a viseletünkért. Mások pedig kedveltek a gúnyánkért, s erőt untak a beszédünkért. Na ezek vagyunk mű, gyimesi csángók...*”

Harangozó Imre

Egy legendás csángómagyar – Bezsán Ferenc

Az ember keresi a boldogságot ott, s ahol megtalálhatja azt, kész megtenni mindent, hogy azt a boldogságot küzdelmek, és nehézségek ellenére megőrizze ott, ahol éppen keresi. A csángálni kész ember is boldogságot keresett, amikor elindult egy olyan földre, amelyről nem tudott semmit, de mélyen remélte, hogy megtalálja azt, amit keres, mert szívében hordozta az Istent, mert Isten nem hagyja egyedül a jövővel szemben álló embert, nem hagyja egyedül a boldogság után csángáló és mindig szabadon Istent kereső magyar embert.

Az ember szabadságának szerzője maga Isten, aki saját képeire és hasonlatosságára teremtette az embert, és azt akarta, hogy az ember boldog legyen, szabad legyen. A szabadság legnagyobb ajándék az ember számára, amelyet a legnagyobb és legerőszakosabb korlátozottság idején igénybe kell vennie az embernek ahhoz, hogy akár egy szellemi börtönben is átélhesse azt a szabadságot, amellyel Isten megajándékozta őt.

Ezt a szabadságot élte meg a csángó ember, aki mindig tudott bízni abban az Istenben, aki őt megteremtette. Ezzel a szabadsággal tudta megőrizni magyar nyelvét, amely által kifejezhette azt, amit hitt, amit remélt, a leghelyzetlenebb helyzetekben is. Ez olyan szabadság, amelyet nem tud elvenni egy boldogtalanságra ítélt társadalom, nem tud megszüntetni egy kommunista rendszer, nem tud eltörölni egy viharos történelem, mert nem vesztet el az, amiért őseink munkálkodtak. Nem érhet véget az a történelem, amelyet erős akaratu és bátor emberek kezdek el írni. Nem lehet kiengedni a csángó ereiből azt a vért, amely csángóvá teszi, akár mennyire is megkísérelték ezt sokan a történelem folyamán.

1902-ben született nagyapám, Bezsán Ferenc, akinek nem én akarok ezzel a tanulmánnyal dicsőséget szerezni, mert ő azt már megszerezte életével. Én csupán megemlíteni szeretném. Olyan dicsőség ez, amely a szívében található, amely által nem a világ figyelmét vonta magára, hanem egyszerűen ember tudott lenni, igazi magyarként tudott élni.

Klézse falu utcáit járta. Iskolába készült menni, akkor még magyar iskolába – mert az 1950-es években néhány esztendeig volt magyar iskola. Tanulni szeretett volna, meg szerette volna valósítani azt, amit talán ma közülünk is csak egyeseknek sikerül. Ez a vágy csak álom maradt az ő számára. Szülei nem engedhették meg maguknak, hogy a szegénységben született gyermekük iskolába menjen, mert „nem tudni, hanem élni kell”. Más gyermekekhez hasonlóan Ferenc sem tudta csillapítani a tudás utáni éhségét, mert a megélhetéshez dolgozni kellett.

Gyermekek voltunk, és sokat mesélt nekünk gyermekkoráról, arról, ahogy az édesapja munkáltatta. Sokszor meg is sajnáltuk, bár nem panaszkodni akart, hanem igazi történeteket mondott el nekünk. Egy ilyen sajnálatra méltó történet a következő is, amelyre mindig szomorúsággal gondolok vissza, mert nem láttam annak a szigornak az igazi értelmét. Mesélte, hogy minden éjszaka két órakor fel kellett kelnie, hogy az apjának friss bort hozzon a pincéből. Erdőbe készültek menni. Négy órakor már indultak. Az „öregapa” pedig borral kezdte napját, mert akkor kávé nem jutott a szegénynek.

A kis Ferenc még álmos volt, és sokszor előfordult, hogy leesett a szekér hátuljáról. Egyik reggel ez ismét előfordult. Elindultak a Klézse sötét, csendes utcáin az erdő irányába. Még aludt a falu, a hold világított nekik. Ferenc akaratlanul is folytatta álmát a szekéren. Az öreg észrevette egy idő után, hogy a gyerek már nincs a szekéren, leesett. Megállt, visszament, hogy megkeresse a gyermeket. Megtalálta és visszahozván rákötötte a szekérre egy kötéllel, hogy az onnan le ne essen.